

Юрій ШУМИК

До поширених хибних уявлень нашого часу належить теза про те, що Церква нібито не визнає наукові досягнення, що віра і наука з давніх-давен конфліктують... Дехто вважає релігію великим гальмом цивілізації, а науку – її мужньою «визволителькою». Але це всього лиш міф, оскільки чому б віра в те, що всесвіт створив Творець, мала стояти на заваді наукового прогресу? Чому правдива релігія повинна б якось заважати науці, якщо вона вважає її дослідження, відкриття, теорії, розуміння взаємозв'язків «дослідженням книги світу»?

Патріарх Йосиф Сліпий писав: «Два крила, якими підноситься людський дух в безкраї простори, – це віра й наука. З зарання людської історії вели вони людину впродовж віків, як два невідлучні товариші, удосконалювали її знання, мораль і життєві вимоги». Це можна зауважити на прикладі святителів Василя Великого і Григорія Богослова, котрі були одними з найзначніших та найвпливовіших християнських мислителів усіх часів і котрі, разом із тим, у роки своєї юності навчались у язичницькій Афінській академії – найкращому навчальному закладі Римської імперії тих часів, де вони й здобули неоціненний досвід навчання та неосяжний багаж світських знань.

Чому ж все-таки трапляються конфлікти між вірою і наукою? В епоху середньовіччя виникло нове явище – гуманізм, захоплений старовинною поганською літературою і мистецтвом, який дивився з нехиттю на християнську віру. Відтоді починаються щораз сильніші намагання протиставити віру і науку. Атеїсти та матеріалісти вважають, що релігія повинна дедалі більше поступати назад, віддавати все більше своєї території, бо її більше «просвітлює» наука. Бог видається їм зайвою гіпотезою, «протезом для інвалідів», що ще не стоять на власних ногах. Людина, мовляв, все більше звільняється від старих залежностей, тож більше не потребує Його. Сімдесят років радянська ідеологія переконувала людей, що найбільший ворог науки є Церква, вона обмежує свободу науки, бере в полон, нищить. Віра, нібито, поневолює науку техніки, математики, географії та інші науки. Наука, як і людина, потребує для свого розвитку свободи. Сімдесят років «свободи», яку мала наша наука, важко забути. З історії добре відомі факти, коли громили кібернетику, генетику, космологію; коли вчених, академіків морили

в тюрмах голодом та розстрілювали .

Святий папа Іван-Павло II про це зазначає: «Деякі представники ідеалізму намагалися різними способами перетворити віру та її суть, навіть тайну смерті й воскресіння Ісуса Христа, на діалектичні структури, доступні раціональному пізнанню. Супроти цієї течії виступили різні форми філософськи розробленого атеїстичного гуманізму. Вони вважали віру чужорідним і шкідливим для повноцінного розвитку раціональності чинником. При цьому вони не вагалися приписати собі статус нових релігій і стали основою соціальних і політичних програм, які сприяли створенню тоталітарних систем, що додали людству багато страждань» .

Насправді ж, існує величезна кількість свідчень науковців, що не лише не приховують своєї віри, а й відкрито визнають її, не бачачи конфлікту між своєю вірою і наукою . Наведемо кілька прикладів. Св. Джузеппе Москаті – лікар, мирянин, першовідкривач лікування діабету інсуліном. Святий стверджував, що лише одна наука є непорушною і непохитною, а саме та, яку об'являє Бог. За відгуками колег Москаті був відомий своєю самовідданістю, безкорисливістю і глибоким благочестям. Майже ніколи він не брав плати за лікування з убогих, а особливо нужденним допомагав сам, вкладаючи гроші у виписані ним рецепти. Відкрито сповідував християнську віру, щодня причащаючись і спонукаючи хворих брати участь в церковних таїнствах.

Отець Жорж Леметр – римо-католицький священник і професор фізики в Лювені, генерував те, що назвали «Теорією великого вибуху». Щодо одвічної боротьби між розумом і релігією, він говорив: «Як тільки усвідомлюєш, що Біблія не призначена бути підручником з науки, одвічна суперечка між релігією і наукою зникає...». Леметр завжди високо цінував релігійний вимір свого життя, методично і скрупульозно розрізняючи наукову і богословську сфери, які були для нього «двома шляхами до істини». Через п'ятдесят років після смерті Жоржа Леметра його шлях залишається сильним і промовистим свідченням про те, що можна займатися наукою на найвищому рівні і проводити передові дослідження, зберігаючи при цьому людяність і глибоку віру . Галілео Галілей – батько сучасної астрономії, якого посадили під домашній арешт за те, що він стверджував, що його теорія про будову сонячної системи – незаперечний факт. Однак незважаючи на це, Галілео залишився практикуючим католиком до смерті, а його донька стала монахинєю. На цьому перелік віруючих науковців не закінчується, а тільки збільшується з плином часу .

Релігія – це зв'язок людини з Богом. Наука – це упорядкована система знань про явища та закони навколишньої дійсності. Наука намагається дати відповідь на питання: «Що являє собою навколишній світ?», а релігія дає відповідь людині на питання: «Звідки взявся світ?». Наука допомагає релігії звільнитися від забобонів і міжрелігійної ворожнечі, а релігія застерігає науку від абсолютизму та скеровує її у русло забезпечення добробуту та миру для людства. Засновник теорії відносності Альберт Ейнштейн сказав: «Віра без науки сліпа, а наука без віри крива». Він також стверджував, що: «Релігії, мистецтва і науки – це три гілки одного дерева. Усі ці устремління спрямовані до облагороджування життя людини, до того, щоб вивести індивідуум зі сфери суто фізичного існування у сферу свободи» .

Загалом переважає думка вчених: «Так, Бог – Творець світу – існує». Статистика це підтверджує. Зокрема, 1909 р. німецький професор Денерт опублікував книгу з результатами опитування 262-х провідних учених світу. З них 92% визнали себе віруючими і лише 2% – атеїстами, 6% зарахували себе до агностиків, тобто до тих, хто

«не знає», хто не має з цього питання певної думки. На початку 30-х років із 133 англійських та американських вчених віруючими визнавали себе 89%. Важливо підкреслити, що аналізуючи і досліджуючи світ науковці мають відвагу зізнатися, що їхнє пізнання світу, його законів не перевищує 5-10 % навіть з використанням надсучасної техніки. Нажаль, маємо більше запитань, ніж відповідей .

Наукове та релігійне світосприйняття можуть цілком органічно та гармонійно поєднуватися не тільки в особистостях древніх отців та вчителів Церкви, а й у житті сучасної, мислячої, високоосвіченої та водночас глибоко віруючої людини. Тож на завершення слід зазначити, що твердження про нібито запеклу та непримиренну боротьбу в сучасному світі між «прогресивною» наукою та «консервативною» релігією є радше міфологемою та безпідставним стереотипом, котрий не витримує випробовування не так високими роздумами та загальними теоретизуваннями, як реальними прикладами тих наших сучасників, хто не лише щиро вірить в Бога та має глибоко релігійне світосприйняття, але й досягає значних вершин у найрізноманітніших галузях сучасної науки. Релігія і наука як два способи пізнання світу допомагають формувати інтегрований світогляд, вказують на існування надприродного і матеріального світу, а також спільними зусиллями закликають людей жити в мирі, єдності, взаємоповазі та толерантності .

Юрій ШУМИК. Чи існує конфлікт між вірою і наукою? // СЛОВО № 2 (70) 2017